

Η τελευταία πράξη της Ελληνικής Επανάστασης

Ναβαρίνο, η μεγάλη ναυμαχία του 1827

Δημοσίευση: 12 Σεπ 2017, 14:55 | Τελευταία ενημέρωση: 12 Σεπ 2017, 14:55

Άποψη του Ναβαρίνου, του κόλπου της Πύλου

Το **Ναβαρίνο**, ο κόλπος της Πύλου, είναι ένα από τα μεγαλύτερα φυσικά λιμάνια του κόσμου, με μήκος 4.800 μ. και πλάτος 3.600 μ. Τον κόλπο, που βλέπει στο Ιόνιο, τον ορίζει και τον προστατεύει από το πέλαγος ένας τεράστιος φυσικός λιμενοβραχίονας (με μήκος 4.000 μ., πλάτος 500-1.000 μ. και ύψος που φθάνει τα 150 μ.), το νησί Σφακτηρία, γυμνό από δέντρα σήμερα, δασώδες όμως στην αρχαιότητα.

Το ιδανικό αυτό φυσικό λιμάνι, ο ημισέλιος Πύλος (η αμμουδερή Πύλος) του Ομήρου, έχει δύο ανοίγματα: το Μεγάλο Πέρασμα (μήκους 1.200 μ.), στα νοτιοδυτικά, απ' όπου έμπαιναν ανέκαθεν τα καράβια, για να αγκυροβολήσουν στον ήσυχο κόλπο (το βάθος της θάλασσας φθάνει τα 50 μ.), και τη Συκιά, στα βόρεια, στενό και ρηχό άνοιγμα, ακατάλληλο για πέρασμα καραβιών.

Στο Μεγάλο Πέρασμα, στη νότια απόληξη της Σφακτηρίας, δεσπόζει το βραχώδες ψηλό νησάκι Τσιχλι-Μπαμπά, ενώ στο κέντρο του κόλπου υπάρχει η βραχονησίδα Χελωνάκι (Χελωνήσι). Στα βόρεια του κόλπου της Πύλου απλώνεται η εκτεταμένη πεδιάδα της Γιάλοβας με το Διβάρι, ενώ βορειοδυτικά, και σε μικρή απόσταση πίσω από το Διβάρι, βρίσκεται η φημισμένη Βοϊδοκοιλιά, όρμος με αμμόλοφους και γαλαζοπράσινα νερά, τοπίο εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς.

Στον κόλπο του Ναβαρίνου, στις 20 Οκτωβρίου 1827, παίχτηκε η τελευταία πράξη της Ελληνικής Επανάστασης, στη ναυμαχία που έφερε αντιμέτωπους το συμμαχικό στόλο των Άγγλων, των Γάλλων και των Ρώσων με το στόλο των Τουρκοαιγυπτίων.

Το 1827 ήταν η πλέον δυσάρεστη και δύσκολη χρονιά της Ελληνικής Επανάστασης. Η Τρίπολη είχε από καιρό πέσει πάλι στα χέρια των Τούρκων. Την πτώση του Μεσολογγίου την ακολούθησε η πτώση του κάστρου της Αθήνας, της Ακρόπολης. Οι Τούρκοι είχαν αλώσει όλα τα κάστρα της Πελοποννήσου εκτός από το Ναύπλιο και τη Μονεμβασιά, περιοχές στις οποίες, μαζί με τη Μάνη, έκαιγε ακόμη η φλόγα της Επανάστασης. Οι Έλληνες συνέχιζαν τις ολέθριες αδελφοκτόνες διαμάχες τους. Ο Καραϊσκάκης, ο Αθανάσιος Διάκος, ο Παπαφλέσσας, ο Μπότσαρης, ο Οδυσσεύς Ανδρούτσος είχαν χαθεί, ο Ιμπραήμ λεηλατούσε, σκότωνε και έκαιγε, σκορπίζοντας τον όλεθρο και την καταστροφή.

Ο τουρκοαιγυπτιακός στόλος, με 89 καράβια, υπό την αρχηγία του τούρκου Ταχίρ πασά και των αιγυπτίων ναυάρχων Μουσταφά μπέη και Μωχαρέμ μπέη, εισήλθε στον κόλπο του Ναβαρίνου, με σκοπό την ενίσχυση και τον εφοδιασμό των χερσαίων δυνάμεων του Ιμπραήμ πασά, που ηρμάζαν την Πελοπόννησο.

Οι στόλοι των Ευρωπαίων, ο αγγλικός με ναυαρχίδα την «Ασία» και δώδεκα πολεμικά πλοία υπό τον αντιναύαρχο σερ Έντουαρντ Κόδριγκτον (1770-1851), ο ρωσικός με ναυαρχίδα το «Αζόφ» και οκτώ πλοία υπό τον υποναύαρχο κόμη Λογγίνο Χέυδεν (1772-1840) και ο γαλλικός με ναυαρχίδα το «Σερήν» και επτά πλοία υπό τον υποναύαρχο Ερρίκο Δανιήλ Γκωτιέ Δεριγνύ (1782-1835), εισήλθαν επίσης στον κόλπο, βασισμένοι στο μυστικό άρθρο της Ιουλιανής Συνθήκης του Λονδίνου (6 Ιουλίου 1827), που ενέκρινε τη χρήση «όσων μέτρων οι περιστάσεις υπαγορεύουν», προκειμένου να επιτευχθεί ειρήνη και να ανακοπούν οι σφαγές και οι λεηλασίες του Ιμπραήμ.

Η ναυμαχία, η τελευταία μεγάλη ναυτική σύγκρουση που έγινε με ιστιοφόρα πλοία, κράτησε τέσσερις ώρες και είχε ως αποτέλεσμα να βυθιστούν 60 τουρκοαιγυπτιακά πλοία και να χάσουν τη ζωή τους 6.000 ναύτες. Σύμφωνα, μάλιστα, με τις διηγήσεις παλαιότερων κατοίκων της Πύλου, στον κόλπο του Ναβαρίνου, κοντά στη Σφακτηρία, όταν το φως ήταν κατάλληλο και η θάλασσα ήρεμη, κοιτώντας από τη βάρκα προς το βυθό, μπορούσε κανείς να δει τα κατάρτια των βυθισμένων τουρκοαιγυπτιακών πλοίων από τη μεγάλη ναυμαχία του 1827.

Από το συμμαχικό στόλο δε βυθίστηκε κανένα πλοίο, αλλά σκοτώθηκαν 272 Άγγλοι, 198 Ρώσοι και 185 Γάλλοι.

Οι τρεις ευρωπαίοι ναύαρχοι, καθώς και άλλοι αξιωματικοί αλλά και ναύτες που πολέμησαν στο Ναβαρίνο, άφησαν τις συγκλονιστικές μαρτυρίες τους σε απομνημονεύματα και γράμματα.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί, ένας άγγλος ναύτης του πλοίου «Γένοβα» αφηγείται τις αναμνήσεις του ως εξής:

Η επιφάνεια του νερού ήταν γεμάτη συντρίμια, κατάρτια και αντένες παρασύρονταν πάνω στο νερό και πάνω τους προσπαθούσαν να κρατηθούν εκατοντάδες δυστυχισμένοι που τα πλοία τους είχαν ανατιναχτεί. Πολλοί μάλιστα εκλιπαρούσαν στα τουρκικά, που οι περισσότεροί μας κάτι μισοκαταλαβαίναμε επειδή είχαμε κάνει στη Σύμρνη.

Ο ίδιος συνεχίζει ως εξής:

Μετά ακούστηκε το «πυρ!». Αμέσως ακολούθησε η ομοβροντία μας, η οποία είχε τρομερά αποτελέσματα πάνω στο πλευρό της τουρκικής ναυαρχίδας που βρισκόταν μπροστά μας. Ο πρώτος άνδρας που είδα να σκοτώνεται στο πλοίο μας ήταν ένας πεζοναύτης, κι αυτό ύστερα από πέντε-έξι ομοβροντίες από τη μεριά του εχθρού. Βρισκόταν ακριβώς δίπλα μου. Είχα πάρει το σφουγγάρι απ' το χέρι του και γυρνώντας τον είδα πεσμένο στα πόδια μου, με το κεφάλι του κομμένο τόσο κανονικά θαρρείς και είχε γίνει με μαχαίρι [...]

Οι πυροβολισμοί συνεχίζονταν αδιάκοπα και κατά διαστήματα τούς συνόδευαν ομαδικές επευφημίες τόσο δυνατές που δεν τις έπνιγε ούτε ο βρυχηθμός των κανονιών, αλλά ακόμα πιο δυνατά μπορούσε να ακούσει κανείς τις απελπισμένες κραυγές των τραυματισμένων που κτυπούσαν στ' αυτιά μας σε νεκρικοί κώδωνες [...]

Ήταν δυο αγόρια 14 και 16 χρόνων, που υπηρετούσαν στο βεστιάριο των αξιωματικών. Και τα δυο τους στέκονταν εκεί όμορφα και καθαρωντυμένα. Ο Φίσερ ήταν το πιο ενδιαφέρον παιδί που συνάντησα ποτέ μου. Ήταν όλος υγεία, με ροδοκόκκινα μάγουλα και μακριά μαύρα μαλλιά που έπεφταν μπροστά στα μεγάλα μαύρα μάτια του. Πιασμένα χέρι-χέρι, εκεί στο κιγκλιδωμά, ύψωναν κι αυτά τις φωνούλες τους μαζί με τις επευφημίες των ανδρών. Γέμιζα το κανόνι μου όταν άκουσα μια τσιριχτή φωνή και γυρίζοντας είδα τον Φίσερ να κείται νεκρός. Τραυματισμένος, αλλά όχι θανάσιμα, είχε πέσει κι ο Άντερσον [...]

Σύρθηκε μέχρι το κορμί του φίλου του, έχωσε το κεφάλι στο στήθος του και έβγαλε τις πιο διαπεραστικές κραυγές που άκουσα ποτέ μου. Εγώ κι ένας άλλος διαταχθήκαμε να τον μεταφέρουμε στο αναρρωτήριο. Είδαμε ότι ο Φίσερ είχε κτυπηθεί στο πίσω μέρος του κεφαλιού. Ήταν ακόμα χαμογελαστός και τα μάγουλά του ροδοκόκκινα όπως πάντα. Με μεγάλη δυσκολία χωρίσαμε τον μικρό Άντερσον από το κορμί του συντρόφου του. Μας εκλιπαρούσε να μην του πάρουμε τον «αγαπημένο του Νεντ». Περιτριγυρισμένοι από το θάνατο, ήταν αδύνατο να μην επηρεαστούμε απ' αυτή τη σκηνή, αλλά δεν μπορούσαμε να κάνουμε αλλιώς παρά να τους χωρίσουμε με τη βία. Όμως τα βάζα του κακόμοιρου παιδιού δεν τέλειωσαν εδώ. Καθώς το μεταφέραμε στο αναρρωτήριο, ένα θραύσμα το βρήκε στο χέρι και του το έσπασε. Τον Φίσερ τον αποθέσαμε στον κοινό σώρο των σκοτωμένων που περίμεναν τον υγρό τάφο τους [...]

Το πλήρωμα της ναυτικής φρεγάτας Αλέκονα είχε προηλατήσει έναν Τούρκο. που απ' το ντύσιμά του φαινόταν νανέσι

Το πλοίο της γαλλικής φρεγάτας που είχε περιμαρμαχθεί στον Τούρκο, που στη συνέχεια του φαίνεται να έχει κάποιο αξίωμα. Όταν ανέβηκε στο πλοίο ανακάλυψε πως το χέρι του ήταν σοβαρά κτυπημένο. Με μεγάλη άνεση λοιπόν, και με πολλή αξιοπρέπεια, θαρρείς και είχε καταλάβει τη φρεγάτα, πήγε στο αναρρωτήριο και έδωσε στον χειρουργό να καταλάβει πως θέλει να του κόψει το χέρι. Ο χειρουργός τον εξυπηρέτησε, κι ο Τούρκος ανέβηκε στο κατάστρωμα, και με την ίδια άνεση έπεσε στη θάλασσα και κολύπησε μέχρι το σκάφος του που βρισκόταν ακριβώς απέναντι στο γαλλικό. Δεν πέρασαν λίγα λεπτά αφότου ανέβηκε στο κατάστρωμα και το σκάφος τινάχτηκε στον αέρα.

Η καταναυμάχηση του τουρκοαιγυπτιακού στόλου από τους στόλους των Ευρωπαίων στο Ναβαρίνο σήμανε την απελευθέρωση της Ελλάδας από τον τουρκικό ζυγό και άνοιξε το δρόμο για τη δημιουργία του ελληνικού κράτους.

*Οι πληροφορίες και τα αποσπάσματα που συνθέτουν το παρόν άρθρο προέρχονται από το συγγραφικό πόνημα των Γιώργου Παπαθανασόπουλου - Θάνου Παπαθανασόπουλου «Πύλας - Πυλία, Οδοιπορικό στο χώρο και στο χρόνο» (έκδοση της Διευθύνσεως Δημοσιευμάτων του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, Αθήνα 2000), με τους οποίους είχα τη χαρά και την τιμή να συνεργαστώ στο πλαίσιο της εν λόγω εκδοτικής προσπάθειας.

Βαγγέλης Στεργιόπουλος